

25 jaar Sectie Geschiedenis der Neurowetenschappen (1994-2018) – werkgroep van de Nederlandse Vereniging voor Neurologie

Door Peter J. Koehler

Inmiddels is het 25 jaar geleden dat bovengenoemde werkgroep werd opgericht. In het eerste jaarverslag staat vermeld:

In 1994 werd de SGN opgericht nadat in de jaren tachtig reeds eerder een aanzet was gegeven door Endtz. Na een schriftelijke uitnodiging aan de leden van de Nederlandse Vereniging voor Neurologie, de Nederlandse Vereniging voor Neurochirurgie, en de Nederlandse Vereniging voor Neuropsychologie meldden zich ongeveer 120 leden aan. In de loop van het jaar daarna is het ledenaantal gegroeid tot ruim 130.

Sindsdien wordt jaarlijks een voordrachtenmiddag, soms een gehele dag, georganiseerd. Aanvankelijk werden er verscheidene onderwerpen gepresenteerd, waarbij ieder jaar aandacht werd geschonken aan een Nederlandse ‘neurowetenschapper’ (tabel 1). Er werden regelmatig gastsprekers uitgenodigd (tabel 2). In 2001 werd voor het eerste een thematische voordrachtenmiddag georganiseerd (Geschiedenis van de bewegingsstoornissen) en sindsdien geschiedde dat vrijwel jaarlijks (tabel 3). Terwijl de eerste jaren in Utrecht werd vergaderd (Hoog-Brabant; bij het centraal station), werden later aantrekkelijker en soms gelieerde locaties gekozen (Boerhaave Museum, Elektriciteit in het Teyler’s Museum en Neurologie en Kunst in het Frans Hals Museum; tabel 4).

Terwijl de SGN een werkgroep van de NVN is, werden ook andere geïnteresseerden verwelkomd. Vanaf het begin waren neurochirurgen betrokken en vanuit de neuropsychologie was Paul Eling min of meer vaste gast (en dikwijls spreker). De samenwerking met de neurochirurgen gaf onder meer aanleiding tot een aantal door hen geïnitieerde publicaties.^{1,2} Ondanks de gezamenlijke historische achtergrond kwamen alleen in het begin enkele psychiaters naar de vergaderingen. Later werden wel met enige regelmaat psychiaters als spreker uitgenodigd.

In het bestuur van de SGN was de neurochirurgie vanaf het begin vertegenwoordigd. Guus van Alphen was gedurende enkele jaren voorzitter en Fred Kloet later bestuurslid. Overigens bestond het bestuur hoofdzakelijk uit neurologen. Jos Frederiks was de eerste jaren secretaris en later vervulden Frans Jennekens en Alla Vein die functie. Andere bestuursleden waren onder meer: George Bruyn?, Paul Eling, Walter van Emde Boas, Willy O. Renier, Margriet Westerink, Ingrid Daey Ouwens en Peter Koehler (die v.a. 1994 penningmeester was, later voorzitter).

De eerste jaren, met name in 1997, was de SGN voornemens een aantal grotere projecten aan te pakken (tabel 5). Wat is hiervan terecht gekomen? De interviews zijn tot nu toe niet gelukt (met een enkele uitzondering, zoals het interview van prof em Rien Vermeulen met Loes van Trotsenburg, maar dat verliep buiten de SGN om). Koehler is tussen 2010 en 2016 Leader van de Oral History Work Group van de American Academy of Neurology. Met een budget van \$9000 per jaar werden jaarlijks 2-3 interviews voorbereid, gehouden en vastgelegd.

Tegenwoordig gebeurt dat dikwijls tijdens een openbare sessie tijdens de jaarlijkse meeting. Wellicht dat instelling van ‘witness seminars’ bij het Trefpunt van Medische Geschiedenis in Nederland (Urk), in de toekomst van nut kan zijn bij het alsnog uitvoeren van dit SGN plan.

Met de samenstelling en uitgave van *History of Neurology in the Netherlands* (geredigeerd door Jos AM Frederiks, George W Bruyn en Paul ATM Eling; Amsterdam, Boom, 2002, zie https://www.neurologie.nl/uploads/416/1892/History_of_Neurology_in_the_Netherlands.pdf) werd een groot deel van de voornemens uitgevoerd, m.n. de biografieën van belangrijke (Nederlandse) neurowetenschappers (15 personen) en de lokale ontwikkelingen (hoofdstukken over 'Academic chairs' en 'Extra-academic Centres'). Daarnaast werden hoofdstukken gewijd aan de belangrijkste nevenvakken (neurochirurgie, neuroanatomie, neuropathologie, neuroradiologie) en subspecialisaties binnen de neurologie (klinische neurofysiologie, kinderneurologie, epileptologie, neuromusculaire ziekten en neuropsychologie). Uiteraard was ook een hoofdstuk gewijd aan de geschiedenis van de Nederlandse Vereniging voor Neurologie, waarin onder meer een bewerking van de notulen werd opgenomen (zoals dat al enkele jaren eerder was gedaan in een artikel t.g.v. het honderdjarig bestaan van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie).³

Wat betreft het aanleggen van een verzameling van boeken en voorwerpen, daarvan is tot nu toe geen sprake geweest. Ruimtegebrek was de voornaamste oorzaak. Door neurologen gebruikte apparatuur werd van tijd tot tijd wel aangeboden, maar helaas konden we geen gehoor geven aan het verzoek die ergens tentoon te stellen. Wellicht dat samenwerking tussen de SGN van de NVN en het eerder genoemde Trefpunt MGN (Urk) hierbij in de toekomst uitkomst kan bieden.

De correspondentie tussen Von Monakow en Nederlandse neurologen is nog in bewerking. Er zijn tot nu toe 207 brieven uit de correspondentie Von Monakow / Winkler gevonden (in Zürich en Amsterdam). Een viertal publicaties zag reeds het licht.^{4,5,6,7} Correspondentie van andere Nederlandse neurologen werd inmiddels ook gevonden en bewerkt, zoals Brouwer & Fulton⁸ en Verhaart & Fulton.⁹ Van de lijst van 'Ideeën voor verder onderzoek' van destijds resteert het onderwerp 'Samenwerking en scheiding van neurologie en psychiatrie'. In januari 2003 werd in Amsterdam een symposium georganiseerd 'Neuropsychiatrie en gedragsneurologie; breukvlak of raakvlak?'. Schrijver dezes sprak daar over 'Gedragsneurologie en neuropsychiatrie in historisch perspectief'. Gehoopt werd dat dit het startsignaal zou zijn voor samenwerking tussen neurologen en psychiatrisch in het overlappende deelgebied. Voor zover ik weet is dat er niet van gekomen, maar enkele jaren later ontstond binnen de NVN wel de Werkgroep Gedragsneurologie.

Intussen is, behalve de nog blijven liggen voornemens, een aantal nieuwe plannen ontstaan. De vondst van de Magnus-Rademakers filmcollectie gaf reeds aanleiding tot enkele publicaties,^{10,11,12} maar heeft nog verdere bewerking. Kimberley Fleuren (AIOS, Maastricht) heeft het voornemen hier op te promoveren. Het Trefpunt MGN (Urk) biedt voor enkele enthousiaste neurologen (evt n.p.) mogelijkheden onderzoek te doen aspecten van de geschiedenis van de neurologie. Onderwerpen die hier bestudeerd kunnen worden staan in tabel 6.

Tenslotte bestaat er in het verenigingsblad *De Neuroloog* sinds 2010 een rubriek Geschiedenis, waarin elke twee maanden een historisch onderwerp wordt aangesneden (tabel 7).

Literatuur

- ¹ Kloet A, Krouwer HG, Koehler PJ. American influence on the origins of neurosurgery in the Netherlands. *J Neurosurg.* 2008;109:348-55.
- ² Groen RJ, Koehler PJ, Kloet A. The role of Harvey Cushing and Walter Dandy in the evolution of modern neurosurgery in the Netherlands, illustrated by their correspondence. *J Neurosurg.* 2013;118:539-49.
- ³ Koehler PJ, Bruyn GW, Moffie D. A century of Dutch neurology. *Clin Neurol Neurosurg* 1998;100: 241-53.
- ⁴ Koehler PJ and Jagella C. De correspondentie tussen Winkler en von Monakow. 1. persoonlijke aangelegenheden en visies. *Ned Tijdschr Geneesk* 2002; 145: 2469–2473.
- ⁵ Koehler PJ and Jagella C. De correspondentie tussen Winkler en von Monakow. 2. Ontwikkelingen in de psychiatrie en neurologie (1900–1930). *Ned Tijdschr Geneesk* 2002; 145: 2474–2478.
- ⁶ Koehler PJ and Jagella C. The correspondence between Winkler and Monakow during World War I. *Eur Neurol* 2015; 73: 66–70.
- ⁷ Jagella C, Koehler PJ. The International Brain Commission (1903-1914): a Dutch and Swiss perspective (towards neurosciences beyond borders). *Clin & Transl Neurosci* 2018 ;1 : 1-10.
- ⁸ Koehler PJ The correspondence between Bernard Brouwer and John Fulton (1930-1940). *J Hist Neurosci.* 2003;12:56-69.
- ⁹ Koehler PJ. “The Orang Lives Almost Next Door” The Correspondence Between John Fulton (New Haven) and Willem Verhaart (Java). *J Hist Neurosci* 2006;15:5–16.
- ¹⁰ Koehler PJ, Lameris B, Hielscher E. Neurocinematography in Pre-World War II Netherlands: The Magnus-Rademakers Collection. *J Hist Neurosci.* 2016;25:84-101.
- ¹¹ Koehler PJ, Lameris B. The Magnus-Rademakers Scientific Film Collection: Ethical Issues on Animal Experimentation (1908-1940). *J Hist Neurosci.* 2016;25:102-21.
- ¹² Hielscher E, Koehler PJ. Verloren gegaan maar nooit verloren geweest. De dubbele status van de Magnus-Rademakers collectie. *Tijdschrift voor Mediageschiedenis* 2013;16:102-7.